

Nr. 29

De action directe bij een verkeersongeluk in de Europese Unie¹

HvJ EG 13 december 2007

(FBTO Schadeverzekeringen NV / Jack Odenbreit²).

1. Inleiding

Centraal staat de uitspraak van het Hof van Justitie (HvJ EG) van 13 december 2007, C-463/06, FBTO Schadeverzekeringen NV/Jack Odenbreit, waarin het HvJ EG zich buigt over een belangrijke competentievraag. In het kader van de prejudiciële vraag die door het Duitse Bundesgerichtshof (BGH) aan het HvJ EG was voorgelegd, boog het HvJ EG zich over de vraag hoe de verwijzing binnen art. 11 lid 2 EEX-Vo naar art. 9 lid 1 sub b EEX-Vo³ dient te worden geïnterpreteerd. Kan de verwijzing zo worden geïnterpreteerd dat de getroffene rechtstreeks tegen de verzekeraar een vordering kan instellen bij een gerecht van zijn woonplaats, indien een dergelijke rechtstreekse vordering mogelijk is en wanneer de verzekeraar zijn woonplaats op het grondgebied van een lidstaat heeft? Deze prejudiciële vraag is door het BGH voorgelegd. Met name in de Duitse literatuur is het onderwerp van deze prejudiciële vraag van het BGH zeer omstreden.⁴

2. Feiten

De heer Odenbreit, woonachtig in Duitsland, is in Nederland betrokken geraakt bij een auto-ongeval met een

bij FBTO verzekerde. Odenbreit heeft als getroffene op grond van art. 11 lid 2 en art. 9 lid 1 sub b EEX-Vo een rechtstreekse vordering ingesteld tegen de verzekeraar bij het gerecht van zijn woonplaats, te weten het Amtsgericht Aachen.

3. Procedureverloop

3.1. Procedure bij de lagere rechters

Het Amtsgericht Aachen heeft de vordering van Odenbreit in een vonnis van 27 april 2005 afgewezen, vanwege de ontbrekende rechtsmacht van de Duitse gerechten. Hiertegen heeft de eiser hoger beroep ingesteld bij het Oberlandesgericht Köln (OLG). Bij tussenvonnis van 12 september 2005 heeft de appelrechter geoordeeld dat op grond van art. 11 lid 2 jo. art. 9 lid 1 sub b EEX-Vo de Duitse rechters wél bevoegd waren om over de aansprakelijkheidsvordering te oordelen.⁵ Hiervoor zou punt 16 bis van de considerans van Richtlijn 2000/26/EG spreken,⁶ die door Richtlijn 2005/14/EG⁷ is ingevoerd. Hier wordt expliciet de mogelijkheid van de benadeelde benoemd om een vordering rechtstreeks tegen de verzekeraar in te dienen bij een gerecht van zijn woonplaats, conform art. 11 lid 2 jo. art. 9 lid 1 sub b EEX-Vo. Verder beoogt de EEX-Vo de bescherming van de tegenover de verzekeraar zwakkere partij. Daar de getroffene een vergelijkbare positie inneemt als de verzekeringnemer, dient ook de getroffene de mogelijkheid te hebben tot het indienen van een vordering tegen de verzekeraar bij

1 Met dank aan mw. C.H.O. Taal voor haar uitgebreid commentaar op een eerdere versie.

2 Zie HvJ EG 13 december 2007, zaak C-463/06 (nog niet in *Jur.* opgenomen), *Neue Juristische Wochenschrift (NJW)* 2008, p. 819-821 (m.nt. S. Leible), *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht (EuZW)* 2008, p. 124-127 (m.nt. B. Sujecki); zie hieromtrent ook C.C. van Dam, 'Slachtoffer met directe actie procedeert "thuis" tegen buitenlandse verzekeraar', *Verkeersrecht* 2008, 33, p. 33-37; A. Fuchs, 'Internationale Zuständigkeit für Direktklagen', *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax)* 2008, p. 104-107.

3 Verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de

rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (*PbEG* 2001, L12/1).

4 Zie BGH 26 september 2006, *NJW* 2007, p. 71-73 (m.nt. A. Staudinger). Zie hieromtrent A. Fuchs, 'Gerichtsstand für die Direktklage am Wohnsitz des Verkehrsunfallopfers', *IPRax* 2007, p. 302-307; H. Heiss, 'Die Direktklage vor dem EuGH', *Versicherungsrecht (VersR)* 2007, p. 327-331.

5 Zie OLG Köln 12 september 2005, *VersR* 2005, p. 1721-1723 (m.nt. D. Looschelder).

6 Richtlijn 2000/26/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 mei 2000 inzake de onderlinge aanpassing van de wetgevingen van de lidstaten betreffende

de verzekering tegen de wettelijke aansprakelijkheid waartoe deelneming aan het verkeer van motorrijtuigen aanleiding kan geven en houdende wijziging van de Richtlijnen 73/239/EEG en 88/357/EEG van de Raad (Vierde richtlijn motorrijtuigenverzekering) (*PbEG* 2000, L181/65).

7 Richtlijn 2005/14/EG van het Europees Parlement en de Raad van 11 mei 2005 houdende wijziging van de Richtlijnen 72/166/EEG, 84/5/EEG, 88/357/EEG en 90/232/EEG van de Raad en Richtlijn 2000/26/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de verzekering tegen de wettelijke aansprakelijkheid waartoe deelneming aan het verkeer van motorrijtuigen aanleiding kan geven (*PbEU* 2005, L149/14).

een gerecht van zijn woonplaats, aldus het OLG Köln.⁸

3.2. Arrest van het BGH

Tegen het vonnis van het OLG Köln heeft FBTO cassatie ingesteld bij het BGH. Het BGH heeft in zijn arrest de procedure geschorst en het HvJ EG een prejudiciële vraag gesteld:⁹

‘Moet de verwijzing in art. 11 lid 2 EEX-Vo naar art. 9 lid 1 sub b EEX-Vo aldus worden begrepen dat de getroffen bij het gerecht van zijn woonplaats in een lidstaat rechtstreeks tegen de verzekeraar een vordering kan instellen, indien een dergelijke rechtstreekse vordering mogelijk is en de verzekeraar zijn woonplaats op het grondgebied van een lidstaat heeft?’ Desalniettemin geeft het BGH een voorlopig standpunt waarin de mogelijkheid van een action directe van de getroffene tegen de verzekeraar bij een gerecht in de woonplaats van de getroffene wordt bevestigd. Hiervoor zou voornamelijk considerans 16 bis van Richtlijn 2000/26/EG spreken.

3.3. Arrest van het HvJ EG

Het HvJ EG heeft in zijn arrest het standpunt van zowel het OLG Köln als ook het BGH bevestigd. Het HvJ EG beargumenteert zijn standpunt ten eerste met de tekst van de EEX-Vo. Hoewel art. 9 lid 1 sub b EEX-Vo niet expliciet de getroffene noemt, dient deze bepaling niet slechts zo te worden geïnterpreteerd dat alleen de daarin genoemde personen de mogelijkheid hebben een procedure bij een gerecht van hun woonplaats te beginnen. Met de verwijzing van art. 11 lid 2 EEX-Vo wordt echter beoogd de toepasselijkheid van de in art. 9 lid 1 sub b EEX-Vo opgenomen bepaling ook nog op andere categorieën eisers dan de verzekeringsnemer, de verzekerde of de begunstigde van toepassing te verklaren. Hierdoor dient de verwij-

zing van art. 11 lid 2 EEX-Vo zo te worden uitgelegd, dat de in art. 9 lid 1 sub b EEX-Vo bedoelde opsomming van eisers aan te vullen is met de personen die schade hebben geleden. Voor deze interpretatie spreekt bovendien ook de teleologische uitleg van de bepalingen die in deze procedure aan de orde zijn. Met name punt 13 van de considerans van de EEX-Vo benadrukt dat deze verordening de zwakkere partij beter beschermen wil dan op grond van de algemene bevoegdheidsregels mogelijk is. Daar de getroffene naar het standpunt van het HvJ EG eveneens als een zwakkere partij mag worden beschouwd, zou het in strijd zijn met het doel van de EEX-Vo, indien de getroffene de mogelijkheid van een action directe wordt ontzegd. Concluderend ziet het HvJ EG een bevestiging van deze ruime uitleg van de verwijzing in art. 11 lid 2 EEX-Vo in punt 16 bis van de considerans van Richtlijn 2000/26/EG.

4. Commentaar

De vraag hoe de verwijzing in art. 11 lid 2 EEX-Vo naar art. 9 lid 1 sub b EEX-Vo dient te worden geïnterpreteerd, wordt in de EEX-Vo zelf niet expliciet beantwoord. Daarom dient voor het bepalen van de strekking van deze verwijzing naar de verschillende uitlegmethoden te worden gekeken, met name de tekstuele uitleg, de wethistorische uitleg, de systematische uitleg en de teleologische uitleg.

4.1. Tekstuele uitleg van de verwijzing van art. 11 lid 2 EEX-Vo

Volgens art. 11 lid 2 EEX-Vo kan de getroffene tegen de verzekeraar in aansprakelijkheidszaken een rechtstreekse vordering indienen bij een gerecht dat conform art. 8, 9 en 10 EEX-Vo bevoegd is, indien de rechtstreekse vordering mogelijk is. Art. 9 lid 1 sub b EEX-Vo dat hier van toe-

passing is, bepaalt dat de verzekeringsnemer, de verzekerde en de begunstigde een rechtstreekse vordering tegen de verzekeraar kunnen instellen bij een gerecht van hun woonplaats. Daar de getroffene niet als begunstigde mag worden gekwalificeerd,¹⁰ kan daarom uit de tekst van art. 11 lid 2 EEX-Vo en art. 9 lid 1 sub b EEX-Vo niet worden geconcludeerd dat de getroffene een action directe bij een gerecht van zijn woonplaats kan indienen.¹¹

4.2. Wethistorische interpretatie

Indien de uitleg van de tekst van de verwijzing in art. 11 lid 2 EEX-Vo naar art. 9 lid 1 sub b geen antwoord geeft of een action directe van de getroffene bij een gerecht van zijn woonplaats mogelijk is, moet naar de historische uitleg van deze verwijzing worden gekeken. In het EEX-Verdrag kon conform art. 8 lid 1 nr. 2 slechts de verzekeringsnemer een vordering tegen de verzekeraar bij een gerecht van zijn woonplaats indienen. Hierdoor was de verwijzing van art. 10 lid 2 EEX-Verdrag in die zin uit te leggen dat de getroffene een action directe tegen de verzekeraar kon indienen bij een gerecht van de woonplaats van de verzekeringsnemer.¹² Met het doel de zwakke partij een betere bescherming te bieden, is de regeling van art. 8 lid 1 nr. 2 EEX-Verdrag in het nieuwe art. 9 lid 1 sub b EEX-Vo uitgebreid tot de verzekerde en de begunstigde. Daarentegen heeft art. 11 lid 2 EEX-Vo de verwijzing naar art. 9 lid 1 sub b EEX-Vo bijna identiek overgenomen. Hierdoor zou kunnen worden geconcludeerd dat de Europese wetgever de verwijzing in die zin wilde veranderen dat de getroffene slechts bij het gerecht van de woonplaats van de verzekeringsnemer, de verzekerde en de begunstigde een rechtstreekse vordering tegen de verzekeraar kan indienen.¹³ Het is daarom niet geheel dui-

8 Zie OLG Köln 12 september 2005, *VersR* 2005, p. 1721-1723 (m.nt. D. Looschelders; i.h.b. p. 1722). Kritisch hieromtrent H. Heiss en O. Kosma, ‘Die Direktklage des Geschädigten im europäischen Versicherungsrecht’, in: N. van Tiggele-van der Velde, J.G.C. Kamphuisen en B.K.M. Lauwerier (red.), *De Wansink-bundel*, Deventer: Kluwer 2006, p. 279-294 (i.h.b. p. 286 e.v.).

9 Zie BGH 26 september 2006, *NJW* 2007, p. 71-73 (m.nt. A. Staudinger).

10 Hiervoor is door de Poolse regering gepleit, zie r.o. 17 van het arrest. Ook in de Duitse literatuur wordt dit standpunt verdedigd, zie hieromtrent U.D. Lemor, ‘Vierte Kraftfahrzeughaftpflicht-Richtlinie – Inhalt, Umsetzung und offene Fragen’, *NJW* 2002, p. 3666-3669 (i.h.b. p. 3667 e.v.).

11 Zie ook C.C. van Dam 2008, p. 34 (zie noot 2).

12 Zie hieromtrent H. Heiss 2007, p. 328 (zie noot 4); A. Fuchs, ‘Opferschutz bei Verkehrsunfällen im Ausland’, *IPRax* 2001, p. 425-428 (i.h.b. p. 426).

13 Zo H. Heiss 2007, p. 328 (zie noot 4); H. Heiss en O. Kosma 2006, p. 288 (zie noot 8).

delijk of de Europese wetgever ook de getroffen de mogelijkheid van een action directe tegen de verzekeraar bij een gerecht van zijn woonplaats wilde geven.

4.3. Wetsystematische interpretatie

Conform art. 11 lid 2 EEX-Vo zijn art. 8, 9 en 10 EEX-Vo 'van toepassing' op de rechtstreekse vorderingen van de getroffen. Omdat de getroffen in art. 9 lid 1 sub b EEX-Vo niet expliciet wordt genoemd, concludeert de literatuur dat de getroffen zijn vordering slechts bij de in deze artikelen opgenomen rechten kan indienen.¹⁴ Deze conclusie is – zoals het HvJ EG terecht heeft aangeduid – niet dwingend. Verwijst namelijk een regeling naar een andere regeling dan kan hierin slechts een overeenkomstige toepassing worden gezien van de regeling waarnaar wordt verwezen.¹⁵ Daarom dient de verwijzing zo te worden geïnterpreteerd dat de getroffen zoals de verzekeringsnemer, de verzekerde of de begunstigde bij een gerecht van zijn woonplaats een rechtstreekse vordering tegen de verzekeraar kan indienen. Deze conclusie wordt ook door punt 16 bis van de considerans van Richtlijn 2000/26/EG bevestigd. De betekenis van deze considerans mag echter niet worden overschat, omdat de considerans slechts een middel is om de betreffende wet uit te leggen, maar zelf geen eigen bindende werking heeft.

Punt 16 bis van de considerans van Richtlijn 2000/26/EG kan daarom slechts een aanduiding zijn voor de wil van de Europese wetgever.¹⁶

4.4. Teleologische interpretatie

Naast de wetsystematische interpretatie pleit ook de teleologische interpretatie voor het bestaan van een mogelijkheid voor de getroffen om een rechtstreekse vordering tegen de verzekeraar bij een gerecht van zijn woonplaats in te dienen. De EEX-Vo heeft met betrekking tot verzekeringszaken het doel om de zwakkere partij te beschermen. Terecht wijst het HvJ EG erop dat de getroffen zich in dezelfde zwakkere positie bevindt als de in art. 9 lid 1 sub b EEX-Vo opgenomen personen en daarom ook de mogelijkheid heeft om een vordering in te stellen bij een gerecht van zijn eigen woonplaats.¹⁷

4.5. Gevolgen van het arrest

Hoewel de beslissing van het HvJ EG mag worden toegejuicht, roep het arrest echter een aantal problemen op. Indien bijvoorbeeld tegen de verzekeraar een action directe is ingesteld, kan volgens art. 11 lid 3 EEX-Vo de verzekeraar de verzekeringsnemer in vrijwaring in het geding oproepen. In de praktijk betekent dit dat het kan voorkomen dat de verzekeringsnemer die naar aanleiding van een action directe door de verzekeraar in vrijwaring

wordt opgeroepen, het recht wordt ontzegd om voor een gerecht van zijn woonplaats tegen de verzekeraar te procederen. Hierdoor kan een auto-ongeval op weg naar de boodschappenwinkel een verreikende consequentie voor de veroorzaker hebben, indien hij het ongeval tegen een buitenlandse partij veroorzaakt. Ook in het geval van een kettingbotsing waarbij bestuurders uit verschillende EU-landen betrokken zijn, heeft het voorliggende arrest tot gevolg dat zich veel meer gerechten bevoegd kunnen verklaren en hierdoor een *race to the court* veroorzaakt wordt.¹⁸ Tot slot moet hier verder in acht worden genomen dat de mogelijkheid van een action directe bij een gerecht van de woonplaats niet altijd voordelig hoeft te zijn. Immers, in de zaak waarop het *Hof van Justitie* zijn arrest baseert heeft het auto-ongeval in Nederland plaatsgevonden, wat ertoe leidt dat hier Nederlands recht van toepassing is. Hetzelfde geldt voor de contractuele verhoudingen tussen de veroorzaker en de verzekeraar. Ook hierop is Nederlands recht van toepassing. Het valt daarom te betwijfelen of een procedure bij een Duits gerecht de zaak snel, goedkoop en efficiënt kan afronden.

Mr. dr. Bartosz Sujecki

Professional Support Lawyer, NautaDutilh Amsterdam.

¹⁴ Zie A. Fuchs 2001, p. 426 (zie noot 12) en A. Fuchs 2008, p. 106 (zie noot 2).

¹⁵ Zie ook de noot van D. Looschelders bij de uitspraak van het OLG Köln, *VersR* 2005, p. 1722.

¹⁶ Zie hierover de noot van B. Sujecki bij het arrest van het HvJ EG, *EuZW* 2008, p. 127.

¹⁷ Zie ook de noot van B. Sujecki bij het arrest van het HvJ EG, *EuZW* 2008, p. 127 en

de noot van S. Leible bij het arrest van het HvJ EG, *NJW* 2008, p. 821.

¹⁸ Zo A. Fuchs 2008, p. 106 (zie noot 2).